НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ІНСТИТУТ ПРАКТИЧНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА АРТМЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
В. о.ректора
_____ Валерій МАРЧЕНКО
«_____» _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

для здобувачів вищої освіти

Галузь знань	**03 «Гуманітарні науки»**
Спеціальність	**032 «Історія та археологія»**
Освітній рівень	**третій (освітньо-науковий)**
Освітня програма	**«Історія української культури»**
Вид дисципліни	**обов'язкова**

Форма навчання	денна/заочна
Навчальний рік	2024/2025
Кількість кредитів ECTS	3/90
Мова викладання, навчання й оцінювання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

КИЇВ–2024

Розробник:
Литвин Сергій Харитонович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри психології та гуманітарних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО:
В. о. завідувача кафедри _____ Сергій ЛИТВИН
Протокол № 1 від «30» 08 2024 р.

ПОГОДЖЕНО з гарантом освітньої програми «Історія української культури»
Гарант освітньої програми _____ Сергій ЛИТВИН

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Анотація (опис) навчальної дисципліни (зокрема міждисциплінарні зв'язки):

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми історії української культури» є складовою циклу професійної підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня, базовою для вивчення всього циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, передбачена спеціальністю 032 «Історія та археологія» і посідає чільне місце в удосконаленні змісту, структури, фахового рівня підготовки вчених-початківців.

Відповідно до навчального плану навчальна дисципліна є спеціальною (фаховою) і вивчається здобувачами вищої освіти на першому курсі, у 2-му семестрі. Формою підсумкового контролю є залік.

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми історії української культури» має міждисциплінарні зв'язки з такими дисциплінами, як «Філософія», «Історія первісної та Античної культури», «Історія культури європейського Середньовіччя», «Історія культури Відродження», «Історія української державності і культури».

Дисципліна передбачає вивчення здобувачами вищої освіти складних процесів розвитку української культури з найдавніших часів до сьогодення, висвітлення процесів створення матеріальних і духовних цінностей українським народом на цивілізаційному шляху його історії. Вивчення курсу сприяє формуванню гуманістичного світогляду майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтва, вміння творчо опрацьовувати та критично переосмислювати культурно-історичний досвід українського народу, формувати на цій основі власні переконання, громадянську позицію, здобувати навички і вміння, соціально-гуманітарні компетенції, необхідні для практичної діяльності. Дисципліна покликана виконувати водночас із пізнавальною дуже важливу культурно-виховну функцію, залучати до гуманістичних духовних цінностей як власного народу, так і всього людства. Значущість вивчення курсу особливо зростає у зв'язку з актуалізацією патріотичного, морального, естетичного виховання та формування гуманістичного світогляду молодого покоління громадян України.

2. Метою вивчення дисципліни є: виховання майбутніх фахівців як свідомих громадян України; розвиток почуття гордості за культуру рідного народу, патріотизму та глибоких морально-етичних переконань, усвідомлення молоддю власної причетності до тисячолітньої історії українського народу; сприяння усвідомленню аспірантами належності України до європейського історико-культурного простору та важливості її інтеграції до Європи.

3. Завдання:

- опанувати теоретичні засади історико-культурного мислення, наукового світогляду;
- набуття навичок наукового соціокультурного аналізу;

- виявлення логіки та об'єктивних закономірностей культурно-історичних процесів;
- виховання високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

4. Компетентності, яких набуває аспірант при вивченні дисципліни відповідно до освітньої програми:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК10. Здатність розробляти та реалізовувати наукові проекти і програми в галузі гуманітарних (історичних) наук.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність визначати актуальні теоретичні та прикладні історико-культурологічні та соціокультурні проблем на глобальному, національному і локальному рівнях, аналізувати і порівнювати інформацію з різних джерел.

СК2. Детальні знання про цивілізаційний та соціокультурний виміри глобалізаційних процесів.

СК4. Здатність визначати, осмислювати і адаптувати інноваційні історико-культурологічні знання до вітчизняної реальності.

СК5. Комплексність у виявленні, постановці та вирішенні наукових задач та проблем у галузі історії.

СК10. Знання ресурсів, доступних для методично обґрунтованого дослідження диференційованих ознак історико-культурного досвіду людства та українського народу.

5. Програмні результати навчання:

ПРН2. *Знання та розуміння* теорії та методології системного аналізу, *знання та розуміння* етапів реалізації системного підходу при дослідженні історичних процесів та явищ, *вміння та навички* використовувати методологію системного аналізу в історичній науці.

ПРН4. *Вміння та навички* працювати з різними джерелами, вишукувати, обробляти, аналізувати та систематизувати отриману інформацію. *Розуміння* наукових статей у сфері обраної спеціальності. *Вміння та навички* працювати з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами, такими як Web of Science, Scopus та ін. *Вміння та навички* відслідковувати найновіші досягнення в історичній науці та знаходити наукові джерела, які мають відношення до сфери наукових інтересів аспіранта. *Знання, розуміння, вміння та навички використання* правил цитування та посилання на використані джерела, правил оформлення бібліографічного списку. *Знання та розуміння* змісту і порядку розрахунку основних кількісних наукометричних показників ефективності наукової діяльності (індекс цитування, індекс Хірша (h-індекс), імпакт-фактор. *Вміння та навички* аналізувати інформаційні джерела, виявляти протиріччя і не вирішенні раніше проблеми або їх частини, формулювати робочі гіпотези.

ПРН7. *Вміння та навички* генерувати власні ідеї та приймати обґрунтовані рішення, розробляти та реалізовувати наукові проекти і програми в галузі історико-культурологічних досліджень

ПРН9. *Вміння та навички* організовувати творчу діяльність, роботу над

науковими статтями та доповідями. *Вміння та навички* виконувати належні, оригінальні і придатні для опублікування дослідження з історико-культурологічної проблематики та суміжних наук. *Вміння та навички* організовувати самоперевірку відповідності матеріалів дисертаційного дослідження встановленими вимогам.

ПРН14. Здатність об'єднувати (синтезувати) й обговорювати публікації та події в межах дослідження історії культури.

ПРН15. Обізнаність і здатність взаємодіяти інтелектуально з найновішими дослідженнями в історико-культурній т а соціокультурній сферах.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох модулів:

Модуль 1. Українська культура давніх часів і княжої доби – передбачає вивчення періодизації історії української культури, її витоків і культури княжої доби.

Модуль 2. Українська культура литовсько-польської, козацько-гетьманської доби та часів імперського поневолення (кінець XIV – початок XX століття) – сприяє усвідомленню процесів взаємовпливів культур європейських народів у спільній литовсько-руcько-польській державі, ролі козацтва в культурному розвитку українського народу та боротьби за свою державність в умовах поневолення Російською та Австро-Угорською імперіями.

Модуль 3. Українська культура XX століття за доби незалежності України – передбачає вивчення історії української культури XX століття, її ролі в умовах бездержавності та розвитку із здобуттям державної незалежності.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(для денної форми навчання)

№ з/п	Назва розділу і теми	кількість годин							
		денна форма							
		Усього	у тому числі						
			Л	С	П	лаб	інд	м.к.	с.р.
МОДУЛЬ 1. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЧАСІВ І КНЯЖОЇ ДОБИ									
1.1.	Вступ до курсу: «Актуальні проблеми історії української культури». Предмет курсу. Поняття культура.	7	2						5
1.2.	Витоки української культури	7	2						5
1.3.	Культура княжої доби (IX–XIV ст.)	14	4						10
	Модульний контроль № 1	2						2	
	Разом за модуль 1	**30**	**8**					**2**	**20**
МОДУЛЬ 2. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ, КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДОБИ ТА ЧАСІВ ІМПЕРСЬКОГО ПОНЕВОЛЕННЯ (КІНЕЦЬ XIV – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)									
2.1.	Взаємовпливи західноєвропейських культур на розвиток української культури (XIУ–першій половині XУII ст.)	7	2						5
2.2.	Культура часів козацько-гетьманської держави (середина XVII – кінець XVIII ст.)	14	4						10
2.3.	Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст. в добу імперського поневолення	7	2						5
	Модульний контроль № 2	2						2	
	Разом за 2 модуль	**30**	**8**					**2**	**20**
МОДУЛЬ 3. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА XX СТОЛІТТЯ ТА ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ									
3.1.	Розвиток української культури в період визвольних змагань (1917–1921 рр.).	7	2						5
3.2.	Українська культура радянської доби (30–80-х років XX ст.)	7	2						5
3.3.	Культуротворчі процеси в Україні в умовах незалежності	14	4						10
	Модульний контроль № 3	2						2	
	Разом за 3 модуль	**30**	**8**					**2**	**20**
	Разом з дисципліни	**90**	**24**					**6**	**60**

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЧАСІВ І КНЯЖОЇ ДОБИ

Тема 1.1. Вступ до курсу: «Актуальні проблеми історії української культури» Предмет курсу. Поняття культури

Анотація до лекції 1.1.

Актуальні проблеми історії української культури як навчальна дисципліна. Предмет, мета, завдання, методологічні основи курсу. Джерела й історіографія до вивчення навчальної дисципліни, місце в системі підготовки аспірантів.

Поняття культури. Походження та зміст терміну «культура». Феномен української культури. Світова культура, національна, етнічна культура. Поняття «культурна самобутність». Чинники і механізми формування соціокультурної самобутності.

Провідні функції культури: пізнавальна, інформативна, комунікативна, регулятивна, оціночна, виховна, світоглядна.

Культурно-історичні епохи: Давнього часу, Середньовіччя, Відродження, Нового часу, Новітнього часу. Культура і цивілізація. Субкультура і контркультура.

Періодизація первісної культури.

.

План

1. Поняття культури, теорії, підходи.
2. Функції культури.
3. Форми буття культури.
4. Типологія культури.
5. Національна культура: поняття, підходи

Завдання для самостійної роботи до теми 1.1.

1. Означте предмет вивчення навчальної дисципліни.
2. Назвіть мету і завдання навчальної дисципліни.
3. Охарактеризуйте тематичний план навчальної дисципліни.
4. Надайте визначення терміну культура.
5. Визначте функції культури.
6. Назвіть і коротко охарактеризуйте культурно-історичні епохи.
7. Перечисліть типи культури.
8. Дайте визначення національної культури.
9. Надайте класифікацію культури за сферами діяльності людини.

Література: 9, 15, 18, 19, 21, 29, 40.

Тема 1.2. Витоки української культури

Анотація до лекції 1.2.

Українська культура та проблеми вивчення її історії. Українська модель культури. Ступінь наукового розроблення. Проблема етноніма «Україна». Український соціокультурний простір. Геокультурні особливості України. Питання суб'єкту української культурної самобутності: теорія міграційного підходу; шовіністична теорія; ірано-тюркська концепція; яфетська концепція; теорія автохтонного походження українців; основні автохтони. Головні складники української культури. Український тип характеру, ментальності, культури. Проблема схеми історії української культури.

Періодизація розвитку української культури. Первісні культури на теренах сучасної України та їх періодизація.

Трипільська культура. Культура Кімерії, Скіфії і Сарматії та їх впливи на розвиток української культури. Культура грецьких міст-полісів: Тіра, Ольвія, Херсонес, Пантікапей, Феодосія та їх значення для культурного розвитку українських земель. Культура східних слов'ян.

План

1. Поняття українська культури. Походження та зміст терміну.
2. Українська культура та актуальні проблеми вивчення її історії.
3. Культурно-історичні епохи.
4. Періодизація первісної культури.
5. Кочові племена та їхня роль у формуванні української культури.
6. Вплив культури античних міст-полісів Північного Причорномор'я на українську культуру.
7. Культура східних слов'ян.

Завдання для самостійної роботи до теми 1.2.

1. Означте основні структурні елементи культури.
2. Перерахуйте і надайте стислу характеристику функцій культури
3. Розкрийте критерії визначення культурних епох.
4. Виділіть основні періоди розвитку української культури.
5. Опишіть основні характерні риси трипільської культури.
6. Охарактеризуйте культуру скіфської доби.
7. Дайте загальну характеристику культури античних колоній Північного Причорномор'я.
8. Розкрийте характер релігійних вірувань стародавніх слов'ян.
9. Зробіть порівняльну характеристику трипільської, скіфської та слов'янської традицій в організації побуту.
10. Як називалася релігія давніх слов'ян?

Література: 9, 15, 18, 19, 21, 29.

Тема 1.3. Культура княжої доби (IX–XIV ст.)

Анотація до лекції 1.3.

Зростання й зміцнення держави Київська Русь вело до розвитку єдиної загальнонаціональної культури. Культура Київської держави – яскраве та багатогранне явище, що стало наслідком тривалого процесу внутрішнього розвитку східнослов'янського суспільства. Роль і вплив запровадження християнства на розвитку культури на Русі. Розвиток писемності, освіти та літератури. Розвиток книжної справи, наукових знань і мистецтва Київської Русі. Розвиток архітектури і монументально-декоративного живопису. Музичне мистецтво й ідейно-художня цілісність музики й пісні.

Культурна ситуація в Галицько-Волинській державі. Містобудування та архітектурні традиції західноукраїнських земель. Розвиток освіти і науки на західноукраїнських землях.

План

1. Історичні умови розвитку культури доби Київської Русі.
2. Запровадження християнства на Русі та його роль у розвитку культури.
3. Розвиток книжної справи, наукових знань та мистецтва Київської Русі.
4. Містобудування та архітектурні традиції Галицько-Волинської держави.
5. Розвиток освіти та літератури на західноукраїнських землях.
6. Живопис та декоративно-прикладне мистецтво

Завдання для самостійної роботи до теми 1.3.

1. Надайте загальну характеристику розвитку культури Княжої доби.
2. Культура яких середньовічних країн мала значний вплив на давньоруську культуру?
3. Який вплив справило християнство на процеси розвитку культури Київської Русі?
4. Охарактеризуйте розвиток освіти в Княжу добу.
5. Які пам'ятки архітектури збереглися в Україні від часів Київської Русі?
6. Охарактеризуйте основні жанри образотворчого мистецтва.
7. Які ви знаєте основні осередки культури в Галицько-Волинській державі?
8. Які стилі й тенденції склалися в архітектурі та живописі Галицько-Волинської держави?

Література: 9, 13, 15, 18, 19, 21.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 1

Модульна контрольна робота (письмова)

Варіант 1.
1. Охарактеризуйте трипільську культуру.
2. Вплив культури кочових племен та античних міст-полісів Північного Причорномор'я на українську культуру.
3. Надайте загальну характеристику розвитку культури Київської Русі.

Варіант 2.
1. Надайте характеристику культури скіфсько-сарматської доби.
2. Охарактеризуйте культуру східних слов'ян.
3. Особливості освіти та містобудування у Галицько-Волинській державі.

МОДУЛЬ 2. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ЛИТОВСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ, КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДОБИ ТА ЧАСІВ ІМПЕРСЬКОГО ПОНЕВОЛЕННЯ (КІНЕЦЬ XIV – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

Тема 2.1. Впливи західноєвропейських культур на розвиток української культури (XIV – першій половині XVII ст.)

Анотація до лекції 2.1.

Особливості соціокультурного розвитку українських земель у литовсько-польський період. Європейські культурні впливи на розвиток української культури. Освіта й книгодрукування в XIV–XVII століттях. Острозька школа та Києво-могилянський колегіум.Західноруські літописи, мемуари та хроніки як історіографічні джерела литовсько-польської доби. Розвиток української полемічної літератури. Український стиль в архітектурі, мистецтво іконостасу. Розвиток музичного мистецтва. Особливості українського театрального мистецтва.

План

1. Соціально-політична і культурна ситуація в литовсько-польську добу.
2. Освіта і книгодрукування в XIV–XVII ст.
3. Розвиток літератури.
4. Мистецькі здобутки українського Ренесансу.

Завдання для самостійної роботи до теми 2.1.

1. Яке значення Великого князівства Литовського в розвитку освіти й культури України?
2. Покажіть роль Церкви у розвитку української освіти XIV–XVII ст.

3. Європейські впливи на розвиток української культури.
4. Розкрийте роль братств у національно-культурному відродженні України.
5. У чому полягає вплив виникнення друкарської справи в Україні на розвиток освіти, українського письменства та культури в цілому?
6. Яке значення мала Острозька школа для української культури?
7. Охарактеризуйте внесок Петро Могила в розвиток української культури.
8. Які обставини об'єктивного і суб'єктивного характеру забезпечили унікальну роль Києво-Могилянської академії в історії української культури***?***
9. Визначте особливості розвитку української музичної культури та театрального мистецтва.
10. Розкрийте причини розвитку полемічної літератури, перелічити відомих полемістів цієї доби.
11. Наведіть імена видатних архітекторів, малярів і скульпторів України кінця XVI – початку XVII ст.

Література: 9, 13, 15, 18, 19, 21, 23, 43, 48.

Тема 2.2. Культура доби козацько-гетьманської держави (середина XVII – кінець XVIII ст.)

Анотація до лекції 2.2.

Козацтво як провідна верства новоствореної держави – визначальний чинник розвитку культури й мистецтва. Стиль українського бароко як універсального художнього напряму в усіх видах мистецтва – поетичному, образотворчому, музичному, театральному та в архітектурі. Внесок гетьмана Івана Мазепи в культове будівництво. Розвиток освіти і книгодрукування в козацьку добу. Козацькі літописи як джерело вивчення культури козацтва. Специфіка українського бароко в літературі, музиці, театрі. Розвиток архітектури козацької доби на західноукраїнських землях. Особливості західноукраїнського живопису та іконопису.

План

1. Умови та тенденції розвитку української культури козацької доби.
2. Бароко в архітектурі та мистецтві.
3. Козацькі літописи як джерело вивчення культури козацтва.
4. Розвиток освіти та книгодрукування.
4. Специфіка українського бароко в літературі, музиці, театрі.
5. Козацькі літописи та їх особливі ознаки.
6. Освіта і книговидання на західноукраїнських землях в козацьку добу.

Завдання для самостійної роботи до теми 2.2.

1.Надайте загальну характеристику тенденцій розвитку української культури козацької доби.
2. Сформулюйте вашу думку про роль українського козацтва у формуванні української національної ідентичності.
3. Назвіть характерні ознаки самобутньої української барокової художньо-мистецької культури.
4. Які особливості стилю бароко? Які ви знаєте українські пам'ятки архітектури, побудовані в стилі бароко?
5. Яких видатних українських архітекторів XVII–XVIII ст. ви знаєте?
6. Що визначало національну своєрідність козацьких храмів XVII століття?
7. Визначте особливості козацької педагогіки.
8. Назвіть особливості козацьких літописів.
9. Охарактеризуйте народно-побутову козацьку культуру.
10. Якою була культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії?
11. Яке вчення лежало в основі філософських поглядів Г.С. Сковороди?
12. Який внесок зробив І. Мазепа в українську культуру?
13. Яких видатних українських композиторів XVIII ст. ви знаєте?

Література: 9, 13, 16, 18, 19, 21, 23, 28.

Тема 2.3. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – початок XX ст.)

Анотація до лекції 3.2.

Сутність українського національно-культурного відродження, його етапи та художні стилі (бароко, рококо, класицизм, романтизм, реалізм). Дворянський період національно-культурного відродження та його культурні здобутки. Розвиток освіти. Образотворче мистецтво: станковий живопис (Василь Тропінін), портретний, історичний та пейзажний (Капітон Павлов, Аполлон Мокрицький, Тарас Шевченко), монументальний живопис, скульптура громадського звучання (пам'ятники Хмельницькому, Котляревському, Гоголю). Пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Українське літературне сузір'я: Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький, Панас Мирний, Леонід Глібов, Павло Грабовський, Іван Франко, Леся Українка. Розвиток української історичної науки (Микола Костомаров, Володимир Антонович, Михайло Драгоманов, Михайло Грушевський. Зародження українського професійного театру (Марко Кропивницький, Микола Садовський, Михайло Старицький, Іван Карпенко-Карий).

Ідеологія українського слов'янського відродження Кирило-Мефодіївського братства. Культурницька діяльність українських громад.

Розвиток національного музичного мистецтва (кобзарське мистецтво, національна опера, композиторська школа М. Лисенка, хорова творчість Корила Стеценка і Миколи Леонтовича).

Особливості розвитку української культури в західноукраїнських землях: музичне мистецтво, живопис, скульптура, театр.

План

1. Ґенеза українського національно-культурного відродження.
2. Дворянський період національно-культурного відродження та його культурні здобутки.
3. Українська культура другої половини XIX століття.
4. Особливості розвитку української культури в західноукраїнських землях.

Завдання для самостійної роботи до теми 2.3.

1. Надайте загальне тлумачення суті терміну «українське національно-культурне відродження» даного періоду.
2. Яким було становище української освіти у складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. – на початку XX ст.?
3. Що таке класицизм в архітектурі та образотворчому мистецтві? Назвіть представників цієї течії в українській культурі.
4. Розкажіть про романтичний стиль в українській літературі. Які письменники та поети представляли цей стиль в українській літературі?
5. Охарактеризуйте вплив громадівського руху на розвиток літератури в Україні. Назвіть представників реалізму в українській літературі.
6. Охарактеризуйте стан розвитку музичної культури і театру в Україні.
7. Назвіть діячів українського театру XIX ст.
8. Охарактеризуйте здобутки української суспільної думки XIX ст.
8. Як вплинула революція 1905–1907 рр. в Росії на піднесення національно-культурного життя України.
9. Які нові течії з’явилися в архітектурі та живописі України на початку XX ст.
10. У чому полягають особливості національно-культурного відродження в західноукраїнських землях?

Література: 7, 9, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 23, 28.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

Модульна контрольна робота (письмова)

Варіант 1.

1. Соціально-політична і культурна ситуація в литовсько-польську добу.
2. Розвиток полемічної літератури в литовсько-польську добу.
3. Український козацький бароко в архітектурі літературі, музиці, театрі.

Варіант 2.

1. Освіта і книгодрукування в литовсько-польську добу.
2. Умови та тенденції розвитку української культури козацької доби.
3. Козацькі літописи як джерело вивчення культури козацтва.

МОДУЛЬ 3. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА ХХ СТОЛІТТЯ ТА ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Тема 3.1. Розвиток української культури в період визвольних змагань (1917–1921 рр.)

Анотація до лекції 3.1.

Світоглядною та культурно-естетичною реакцією на ці події був модернізм. Культурний рух періоду Центральної Ради. Підтримка Української Центральної ради розвитку української освіти та культури, видавничої справи, театрального життя. Заснування Української Академії мистецтв.

Розвиток української культури періоду Гетьманату Павла Скоропадського. В освіті тривав процес формування україномовних навчальних закладів, створені Київський народний і Камянець-Подільський університети, засновано Академію наук, створено перший український національний хор у Києві, Державну капелу бандуристів Гната Хоткевича, Державний симфонічний оркестр ім. Миколи Лисенка, започатковано Державний український архів, засновано національну Галерею мистецтв, Український історичний музей та Українську національне бібліотеку.

Соціокультурна ситуація в часи Директорії. Незважаючи на несприятливі умови сумлінно працювали Міністром освіти Іван Огієнко, Міністром мистецтв – Дмитро Антонович. Важливою подією культурного життя за доби Директорії стало створення Української республіканської капели Олександра Кошиця. Великий внесок зробили в архітектуру В. Городецький, у графіку – Г. Нарбут, живопис – О. Мурашко.

План

1. Історичні умови розвитку культури початку ХХ століття.
2. Культурний рух періоду Центральної Ради.
3. Розвиток української культури періоду Гетьманату Павла Скоропадського.
4. Соціокультурна ситуація в часи Директорії.

Завдання для самостійної роботи до теми 3.1.

1. Охарактеризуйте соціокультурну ситуацію в окреслений період.
2. Поясніть новітні тенденції та національна самобутність розвитку культури і мистецтва періоду визвольних змагань 1917–1921 рр.
3. Дайте характеристику культурницької діяльності І. Огієнка.
4. Охарактеризуйте основні стилі та напрями літератури і мистецтва в Україні в зазначений період.
5. Назвіть видатних вчених цього періоду.
6. Проаналізуйте політику П. Скоропадського у сфері культури.
7. Назвіть видатних митців періоду Директорії УНР.

8. Охарактеризуйте творчість художника Григорія Нарбута.
9. Чим відомий художник Олександр Мурашко?

Література: 3, 4, 7, 9, 13, 15, 16, 19, 21, 23, 28, 44.

Тема 3.2. Українська культура радянської доби (30–80-х років XX ст.)

Анотація до лекції 3.2.

Більшовицька «українізація» як провокація радянського режиму на виявлення всього українського з метою подальшої розправи. «Розстріляне відродження» – цілеспрямоване нищення тоталітарним сталінським режимом духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 1930-х років, цвіту української нації. Репресії творчих мистецьких організацій, письменників, художників, музикантів, кобзарів, бандуристів, священнослужителів, пам'яток церковної архітектури тощо.

У роки радянсько-німецької війни – цинічне навернення до української героїко-патріотичної тематики в літературі, кіномистецтві та до українських історичних постатей.

Культурно-мистецький доробок митців – прихильників ОУН та УПА (Ю. Липа, Б. Бора, М. Вереса, О. Киянки, І. Багряного).

Культура повоєнного періоду як ланка тоталітарної машини. Повернення до політики заборон, переслідувань і репресій, деформацій у мовній сфері. Нав'язування теми подвигу у війні і воєнно-патріотичних проблем. Нищення культурної спадщини за ідеологічними й національними ознаками (твори українських митців, портрети українських політичних діячів, січових стрільців, діячів церкви тощо).

Строкатість культурної політики доби Хрущова: з одного боку, реабілітація репресованих діячів культури і мистецтва, а з іншого – переслідування українських митців, дисидентів і «шестидесятників».

План

1. Особливості культурного будівництва в умовах тоталітаризму.
2. Українська культура в роки радянсько-німецької війни.
3. Здобутки та втрати української культури в другій половині 40-х – першій половині 60-х рр.
4. Українська культура другої половини 60–80-х років.

Завдання для самостійної роботи до теми 3.2.

1. Назвіть особливості культурного будівництва в умовах тоталітаризму (20–30-ті рр.).
2. У чому суть терміну «розстріляне відродження»?
3. Українська культура в роки радянсько-німецької війни.

4. У чому проявилося звернення радянського керівництва до українського історичного минулого.
5. Здобутки та втрати української культури в другій половині 40-х – першій половині 60-х рр.
6. Посилення боротьби з національними культурними проявами.
7. Українська культура другої половини 60–80-х років.
8. Вплив «хрущовської відлиги», дисидентів та «шестидесятників» на соціокультурну ситуацію в Україні.

Література: 3, 4, 7, 9, 10, 18, 19, 21, 25, 30.

Тема 3.3. Культуротворчі процеси в Україні в умовах незалежності

Анотація до лекції 3.3.

Умови й можливості розвитку національної культури в незалежній Україні. Формування законодавчої бази щодо розвитку культури. Розвиток освіти, проблеми і перспективи її реформування. Українська література в пошуках власного шляху і стилю. Демократичність – найважливіша риса сучасної української культури.

Посилення інтересу до джерел народного національного мистецтва. Розвиток образотворчого мистецтва (Іван Марчук, Федір Гуменюк, Андрій Чебикін, Олександр Ройтбурд, Василь Цаголов, Андрій Криволап, Євгенія Гапчинська та ін.).

Театральне мистецтво (Роман Віктюк, Андрій Жолдак, Богдан Ступка, Ада Роговцева, Анатолій Хостікоєв та ін.). Новаторська діяльність Івано-Франківського національного музично-драматичного театру ім. Івана Франка.

Історична тематика вітчизняного кіноматографа (О. Янчука – драма «Нескорений», Ю. Іллєнка – «Молитва за гетьмана Мазепу», В. Савельєва – «Таємниця Чингізхана», М. Мащенка – «Богдан-Зіновій Хмельницький», Олеся Саніна – «Поводир, або Квіти мають очі»**.**

Суперечливі тенденції розвитку музичного мистецтва: прагнення осягнути історичний шлях українського народу і популярна музика від фолку до acid джазу.

В архітектурі: проблема гармонійного поєднання нової архітектури та історико-архітектурного середовища.

Культурно-мистецька творчість української діаспори.

План

1. Умови та тенденції розвитку національної культури в незалежній Україні.
2. Розвиток освіти та літератури.
3. Розвиток культури і мистецтва в Україні.
4. Культурна творчість української діаспори

Завдання для самостійної роботи до теми 3.3.

1. Дайте характеристику новій соціально-культурній ситуації в Україні в сучасних умовах.

2. Охарактеризуйте розвиток освіти на сучасному етапі.

3. Висловіть вашу думку стосовно ситуації поліконфесійності та її впливу на культурний ландшафт сучасної України.

4. Визначте роль та місце української «діаспорної» культури в історії української культури. Перелічіть найбільш знакові та впливові постаті цієї культури.

5. Визначте основні тенденції в сучасному театральному мистецтві.

6. Проаналізуйте стан і проблеми народного мистецтва на сучасному етапі.

7. Дайте характеристику розвитку культури національних меншин в Україні.

Література: 7, 9, 16, 18, 19, 15, 21, 40, 41, 54.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 3

Модульна контрольна робота (письмова)

Варіант 1

1. Культурний рух періоду Української Центральної Ради.
2. «Українізація» 20-х років ХХ століття: сутність і наслідки.
3. Умови та тенденції розвитку національної культури в незалежній Україні.

Варіант 2.

1. Розвиток української культури періоду Гетьманату Скоропадського.
2. Культурна творчість української діаспори.
3. Державна культурна політика незалежної України.

4. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

(за формами контролю)

№ з/п	Назви виду роботи, способи набуття знань	Бали за 1 заняття	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)	Бали за всі заняття (максимальні)
			1 модуль	**2 модуль**	**3 модуль**	**4 модуль**
1	Відвідування лекцій та участь в аудиторній роботі	1	4х1=4	4х1=4	4х1=4	4х1=4
2	Участь у семінарських заняттях	4	3х4=12	3х4=12	3х4=12	3х4=12
3	Модульна контрольна робота	4	1х4=4	1х4=4	1х4=4	1х4=4
	Усього за модуль		**20**	**20**	**20**	**20**
	Екзамен	**20**				
	Разом з дисципліни	**20+20+20+20+20 = 100 балів**				

5. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Періодизація розвитку української культури.
2. Витоки формування української культури.
3. Трипільська культура: духовна й матеріальна.
4. Релігійні вірування та міфологія давніх слов’ян.
5. Побут і звичаї давніх слов’ян.
6. Християнізація – рушій нових культурних процесів у Київській Русі.
7. Київська Русь – якісно новий етап у розвитку слов’янської культури.
8. Виникнення слов’янської писемності, бібліотек і шкіл Київської Русі.
9. Архітектура доби Київської Русі.
10. Розвиток літератури в Київській Русі. Літописання.
11. Театральне мистецтво, музика, танок доби Київської Русі.
12. Осередки соціального й культурного життя Галицько-Волинського князівства.
13. Розвиток будівельної справи у Галицько-Волинському князівстві.
14. Літописна пам’ятка Галицько-Волинського князівства.

15. Історичні умови розвитку культури Литовсько-польської доби.
16. Братства та їх роль у піднесенні національної культури.
17. Ренесансні ідеї в українській культурі XVI–XVII століть.
18. Розвиток освіти в Україні XVI – першій половині XVI I століть.
19. Початки книгодрукування. Видавничі осередки в Україні.
20. Берестейська церковна унія та її історико-культурні наслідки.
21. Острозька академія як освітній і культурний центр.
22. Культурно-просвітницька діяльність Петра Могили.
23. Полемічна література як елемент української ренесансної культури. Іван Вишенський, Христофор Філарет.
24. Архітектура, живопис, скульптура, театральне та музичне мистецтво України XIV – першої половини XVII століть.
25. Скоморохи як явище давньоруської культури (XIII–XVII ст.).
26. Усна народна творчість в українській культурі XVII століття.
27. Козацтво як явище історії та культури.
28. Козацькі літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка, Я. Лизогуба.
29. Церковне зодчество українського козацтва.
30. Український епос XVII–XVIII століть.
31. Українське бароко як нове світовідчуття й мистецтво.
32. Особливості українського бароко в літературі, театрі, музиці.
33. Барокова архітектура України.
34. Києво-Могилянська академія у XVIII столітті. Утворення колегіумів.
35. Діяльність гетьмана І. Мазепи щодо розбудови української культури.
36. Гуманістичний характер творчості Г.С. Сковороди.
37. Музична культура XVIII століття в Україні.
38. Традиційно-побутова культура України середини XVII – кінця XVIII століть.
39. Український дерев'яний храм як історико-мистецький феномен.
40. Вертеп в українській культурі.
41. Українське національно-культурне відродження як феномен. Генезис та періодизація доби українського Відродження XIX століття.
42. Національно-культурне відродження в Галичині, його особливості.
43. Розвиток освіти та науки в першій половині XIX століття. Відкриття перших університетів.
44. Класицизм, романтизм і реалізм в українській культурі XIX століття.
45. Кирило-Мефодіївське товариство та його вплив на розвиток культури в Україні.
46. Т.Г. Шевченко як родоначальник революційно-демократичного напряму в українській культурі.
47. М.І. Костомаров та П.О. Куліш у розвитку української фольклорно-етнографічної та джерелознавчої науки.
48. Громади 70-80-х років XIX століття та розвиток української культури.
49. Початки нового українського театру (перша половина XIX століття).
50. Українська театральна культура другої половини XIX століття.
51. Аматорський театр другої половини XIX століття.

52. Жанрові особливості українського живопису XIX століття.
53. Українська музична школа XIX століття: С. Гулак-Артемовський, М. Лисенко.
54. Кобзарство як соціально-культурне явище.
55. «Руська трійця» та її діяльність на ниві культури.
56. Діяльність Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка.
57. Л. Українка та І. Франко в українському національно-культурному русі.
58. М.С. Грушевський у національно-культурному розвитку України.
59. Архітектурні пам'ятки XIX століття.
60. Українська культура Східної і Західної України на початку XX століття.
61. Художні течії та напрями в українському мистецтві XX століття.
62. Авангардні напрями в мистецтві XX століття.
63. Здобутки української культури доби Центральної Ради.
64. Організації українських художників 1917–1921 рр. Бойчукісти.
65. Українська культура Гетьманської держави (1918 р.).
66. «Українізація» 20-х років XX століття як соціокультурний процес.
67. Принципи культурної політики радянської влади в Україні 1921–1939 років.
68. Український театр 20-30-х років XX століття. Лесь Курбас.
69. Виникнення та розвиток кіномистецтва в Україні.
70. О. Довженко у розвитку української культури.
71. Суспільно-культурна діяльність М. Хвильового.
72. Монополізація комуністичною владою духовного життя 30-х років XX століття.
73. Культурне життя на західноукраїнських землях у 20-30-ті роки XX століття.
74. Діяльність товариства «Просвіта» в Західній Україні.
75. Культурне життя в роки Другої світової війни.
76. Українська культура періоду хрущовської «відлиги». Рух «шестидесятників».
77. Тенденції та явища суспільно-культурного розвитку України в роки «застою».
78. Політика русифікації культурного життя України XX століття.
79. Українська інтелігенція часів "перебудови".
80. Державна культурна політика незалежної України.
81. Відродження й розвиток української культури в умовах розбудови державності.
82. Розвиток образотворчого мистецтва в незалежній Україні.
83. Музичне мистецтво: стан та перспективи розвитку.
84. Здобутки вітчизняного кіномистецтва.
85. Розвиток сучасної української літератури.
86. Розвиток театрального мистецтва в сучасній Україні.
87. Культурний доробок української діаспори.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Відповідь здобуваа оцінюється на:

Оцінку А (90-100) – якщо повно та глибоко, розгорнуто, правильно та обґрунтовано викладено матеріал:

- здобувач виявляє глибокі знання усієї програми навчальної дисципліни;
- відображає чітке знання термінів, правильно формулює відповідь, робить власні висновки та узагальнення;
- застосовує теоретичні знання на практиці, робить власні висновки та узагальнення;
- володіє навичками івент-аналізу масових та елітарних практик;
- розуміє можливості сучасних наукових методів та володіє цими методами на рівні, необхідному для вирішення практичних завдань, що постають при виконанні професійних обов'язків.

- **Оцінку В (82-89)** – якщо правильно та обґрунтовано викладено матеріал:
  - здобува виявляє знання усієї програми навчальної дисципліни;
  - відображає чітке знання термінів, правильно формулює відповідь, робить певні узагальнення;
  - але відповідь не містить усіх необхідних відомостей про предмет запитання;
  - наявні незначні неточності у виконанні практичних завдань.

- **Оцінку С (74-81)** – якщо правильно викладено матеріал:
  - відображає знання термінів, логічно формулює відповідь, але наявні незначні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, нечіткі їхні характеристики;
  - наявні неточності у виконанні практичних завдань.

- **Оцінку D (64-73)** – якщо відповідь здобувача є поверхневою, недостатньо аргументованою:
  - є неповною, не містить усіх необхідних відомостей про предмет запитання;
  - є не зовсім правильною: наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, нечіткі їх характеристики;
  - свідчить про наявність прогалин у знаннях, зокрема не засвідчує повною мірою знання основних понять, концепцій, категорій;
  - не містить посилань на літературу;
  - викладена з порушенням логіки подання матеріалу.
  - містить багато граматичних, грубих стилістичних помилок і виправлень;

- **Оцінку Е (60-63)** – якщо відповідь здобувача є поверхневою:
  - свідчить про наявність прогалин у знаннях, зокрема не засвідчує повною мірою знання основних понять, концепцій, категорій;
  - викладена з порушенням логіки подання матеріалу.

- **Оцінку FX (35-59)** – якщо здобувач не відповів на поставлене питання або відповідь є неправильною:
  - не розкриває сутності питання, або ж допущено грубі змістовні помилки, які свідчать про відсутність відповідних знань у здобувача чи їх безсистемність та поверховість;
  - не знає основних положень навчальної дисципліни та принципів аналізу ситуацій; не вміє сформулювати власну думку та викласти її.
- **Оцінку F (1-34)** – якщо здобувач не відвідував заняття, не відпрацював їх, не проявляв бажання пізнавати навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	Відмінно	зараховано
84–89	B	Добре	
74–83	C		
66–73	D	Задовільно	
61–65	E		
21–60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання
0–20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Публікації науково-педагогічного працівника за темою дисципліни:

1. Литвин С.Х. Культурна дипломатія доби Директорії Української Народної Республіки. Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство : матеріали Міжнар. симпозіуму, 6 черв. 2019 р. / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. Київ : НАКККіМ, 2019. С. 305–308.
2. Литвин С.Х. Культурно-освітня робота в таборах інтернування армії Української народної республіки // 100 років української культури в екзилі : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 9–10 грудня 2021 р. Київ : НАКККіМ, 2021. С.16-20.

Основна література:

3. Історія української культури / В.П. Мельник, М.В.Кашуба, А.В. Яртись. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 482 с.
4. Історія української культури. Навч. посібник /за ред. В.А. Качкана. Київ: Просвіта, 2016. 368 с.
5. Кордон М.В. Історія української культури. Київ. Просвіта, 2017. 336 с.
6. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ. Центр навчальної літератури, 2020. 141 с.
7. Павлова О., Мельничук Т. Історія української культури. Київ. Центр навчальної літератури, 2019. 340 с.
8. Хома І. Я. Історія української культури: навч. посібник / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж. В. Мина; за ред. І. Я. Хоми. Друге видання, доповнене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 356 с.
9. Шейко В.М. Історія української культури. Київ. Кондор, 2017. 271 с.

Допоміжна література:

10. Добровольська В.В. Державна політика в галузі культури України: стан та розвиток системи управління документацією : монографія / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. К. : НАКККіМ, 2017. 232 с.
11. Добровольська В.В. Інформаційно-документаційне забезпечення розвитку соціокомунікаційного простору культури України. Монографія. Київ : НАКККіМ, 2020, 445 с. Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (IX — XXI ст.): Навч. посібник для студентів-україністів. Ужгород: Ґражда, 2009. 432 с.
12. Іванова Л.Г. Національна ідентичність і державницька ідея в Україні (остання чверть XVIII – 60-ті роки XIX ст.): Історичні розвідки Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. 368 с.
13. Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва: Українська теоретична думка XX століття: Антропологія / Упоряд. Р.М. Яців. Частина 3. Львів: Львівська національна академія мистецтв; Інститут народознавства НАН України; Простір-М, 2019. 960 с.
14. Історія української культури /За заг. ред. І.Крип'якевича. Київ : Либідь, 1994. 650 с.
15. Калакура Я.С., Рафальський О.О., Юрій М.Ю. Ментальний вимір української цивілізації Київ: Генеза, 2017. 560 с.
16. Лукань В.Г. Історія українського мистецтва. Курс лекцій. Івано-Франківськ: видавець Третяк І.Я., 2010. 192 с.
17. Падовська О. М. Українська та зарубіжна культура: конспект лекцій. Львів, 2002. 65 с.
18. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Клочко. Харків, 2016. 496 с.

19. Сухораба І. Фізичне виховання запорізьких козаків у творах Дмитра Яворницького / Ілля Сухораба, Олена Падовська // День студентської науки : зб. матеріалів щоріч. студент. наук. конф. Львів, 2018. С. 28-30.
20. Художня культура України: Навч.посіб.За заг.ред. Л. М.Масол. Київ : Вища шк., 2006. 239 с.
21. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури. Навч. посібник. Київ. Кондор, 2010. 264 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. UTL: http://library.nakkkim.edu.ua/
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. UTL: http://www.nbuv.gov.ua/
3. Електронна бібліотека – підручники. UTL: http://www.info-library.com.ua/
4. Національна історична бібліотека України. UTL: www.nibu.kiev.ua/
5. Наукова періодика України. Сайт електронних видань вищих навчальних закладів і наукових установ України. URL: http://journals.uran.ua